

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ



FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ TÜRK DİLİ VE
EDEBİYATI BÖLÜMÜ

BATI AKDENİZ'DEKİ YÖRÜK DÜĞÜNLERİ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

Süleyman ÖZ
971404

Danışman:
Doç. Dr. Habib DERZİNEVESİ

LEFKOŞA 2002



*Bu tezi,hersıkıntılı anımda bana destek veren,şevkati ve sevgisiyle beni daima güçlendiren biricik anneciğime itaf ediyorum.

Süleyman Öz.



İÇİNDEKİLER

- Kız Beğenme(Kız İsteme)
- Elçilik
- Başlık,Süt Parası
- Nişan Hediyeeri
- Nişan da Verilen Hediye Türleri
- Nişan Süresi Ve Buluşmalar
- Bayramlarda Verilen Hediyeler
- Nikah-Kebin Kesme(Nikah Kıyma)
- Nikahla İlgili Gelenekler
- Çeyiz
- Çeyizle İlgili Törenler
- Düğün Ve Nişan Davetiyeleri
- Kına Gecesi,Kına Yaktı
- Kına Gecesi,Gelin Ağlatma
- Düğün Hazırlıkları
- Gelin Ve Damat Elbiseleri
- Gelin Hamamı
- Bey Hamamı,Damat Hamamı Ve Törenleri
- Düğün Gecesi İle İlgili Törenler Ve Gelenekler
- Gelin Giderken Yapılan Adetler
- Damat Evinde Yapılan Törenler
- Gelin Alayı,Gelin Çıkarma
- Düğün Yemekleri Ve İçecekler
- Düğünün Yapıldığı Yer Ve Süslemeler
- Düğünde Seslendirilen Musiki Aletleri
- Gerdek Gecesi,Güveyiye Vermek
- Sağdıç Ve Solduç
- Gerdek Gecesi:Kızın Dul Çıkması İle Çıkan Anlaşmazlıklar
- Düğünden Sonra Yapılan Adetler
- Akrabaların Verdiği Hediyeler
- Çocuk Olmadığı Zaman Kurulan Yuvanın Kaderi
- Düğünden Sonra Verilen Ziyafetler
- Not:Bütün bu konular onaltı ana başlıkta toplanmıştır.

ÖN SÖZ

Yörük düğünleri ile ilgili,yerli yabancı pek çok derlemeler yapılmıştır. Fakat bunların çoğu,yüzeyde bir takım seramonilerdir.

Yörük düğün adetleri,yer yer,bölge bölge farklılıklar gösterse bile,belirli ve ortak bir amaca yönelik olduğu görülmektedir.Belirli amaç,evlenen çiftlere mutluluk ve aydınlıklı yıllar getirecek,soyun sopun selamet ve sağlıkla devamını ve üremesini sağlayacak bir yuvanın kurulmasına bağlıdır.Bu anlayış içinde,bir takım adetler,törenler ve kaynaşmalar,gerçekte evlenme düğünlerinin yapısına hakim olan inançların özünü teşkil eder.

Çalgılar çalıp türküler çağırmak,oyunlar oynamak,görünüş de bir eğlentiye canlandırmakta ise de,aslında bu,yine de kutsal sayılan adetlerle ilgilidir.70-80 yıl öncesi (hatta cumhuriyetin kuruluşuna kadar) çalgı çalıp türkü çağırmanın ve oyuna kalkmanın günah ve ayıp sayıldığı taassup çağları içinde,iyi gözle bakılmadığı bir toplumda,Türk halkının özellikle düğünlerde çalgı çalıp oyun oynamakta bir sakınca görmemesi,son derece dikkate şayan bir husustur.Bu suretle Türk (Türkmen-Yörük) halkı bir yuva kurmanın şenliği içinde,musiki ve oyundan ayrı kalmamış,bunu mutluluğun renkli bir parçası saymıştır.

Denilebilir ki,en mutaassıp çağlarda,bu yerli sanat hareketlerinin bütün canlılığıyla yayılmasında,hatta bir yönüyle de eğitici ve yetiştirici bir tutum içinde,bir halk musikisi neslinin yetişmesinde ve yaşatılmasında düğünlerin birinci derecede yardımı ve rolü olmuştur.

Düğünler sadece bir tabiat güdüsüyle belli bir maksada,yani kadın ve erkeğin cinsi duygularla birleşmesinden ibaret menfaatlere yönelik bir kuruluş olmayıp,düğün ritleri de rastgele birtakım şekle ait gösterilerden ibaret değildi,büyük ölçüde din inançlarına bağlı anlam ve önem taşıyan hareketlerdi.Önemli olarak da soyun sopun üremesi ve devamı gibi kutsal bir amaca da bağlıydı.

Yörük düğünlerinin analizini,bilimsel araştırma ve incelemelerini yapacak olanlar, bu adet ve hareketleri, ayrıca toplum ahlakı ve soyluluğu bakımından elbette değerlendireceklerdir.

Bu tezin hazırlanmasında beni yüreklendiren ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocamızDoç.Dr. Habib Derzinevesi'ye teşekkür ederek hürmetle ellerinden öpüyorum.

Süleyman öz.





BATI AKDENİZDE'Kİ YÖRÜK DÜĞÜN ADETLERİ

1-Yörükler Hakkında Genel Bilgi:Araştırmacılar bu güne kadar “Yörük”ve “Türkmen”sözcüğü üzerinde değişik görüşler ileri sürmüşlerdir.Araştırmacılar-dan bir kısmı yürüyüp gezen ve hayvancılıkla geçinen Batı Anadolu ve Rumeli'deki göçebe boylara “Yörük”genel adını vermişlerdir.Doğuda yaşayan aşiretler ise “Türmen”adı ile anılırlar.Bazı batılı yazarlar Yörük ve Türkmen arasında etnik farlılaşma olduğunu Yörükler'in Ön Asya göçebeleriyle karış-tığını ileri sürerlerse de Türk bilim adamları bu sava şiddetle karşıdrlar. Bu konudaki araştırmalarıyla tanınan en yetkin Türk Bilim Adamı Prof.Dr. Faruk Sümer ise;Türk,Türkmen,Yörük,Tahtacı,Kızılbaş(Alevi)topluluklarının Hepsi Oğuz (Türmen Kaviminin)torunlarıdır”der.

Demirtaş Ceyhun, “Ah,Şu Biz Kara Bıyıklı Türkler”adlı yapıtında “Yörük” ve “Türkmen”sözcüğünü biraz açarak şu bilgileri verir: “Osmanlılar da,Selçuk-lular gibi,ilk sıralar bu göçebe Türklere “Türmen”demişlerdir.Bilindiği gibi, Türmen sözcüğü ilk olarak 19.yüzyılda,müslümanlığı kabul eden Oğuzları, şamanist göçebe Oğuzlardan ayırt edebilmek için “Müslüman Türk”anlamında kullanılmıştır.Ama sözcük,özellikle Anadolu Selçukluları döneminde aşınma uğrayarak anlam değiştirmiş ve bir çeşit küfür gibi,onur kırıcı,küçültücü aşağı-layıcı anlamda göçebe,göçebe Türk karşılığı kullanılır olmuştur.Osmanlılar da, aynı biçimde,küçümseyici göçebe Türk anlamına bir süre bu sözcüğü kullanmış-larsa da,daha sonraları,bu göçebelerden “Yörük”veya “Yürük”diye söz etmeye başlamışlardır. “Yürümek”fiilinden türetildiği belli bu “Yörük”sözcüğünün tarihte ilk ne zaman kullanıldığına dair elimizde bir bilgi yoktur.Ancak,hemen hemen bütün tarihi belgelerde Oğuz boyları için sık sık “Türkmen” sözcüğü kullanılmış olduğu halde, “Yörük” sözcüğüne hiç raslanılmamıştır.Dolayısıy-la Osmanlılarca uydurulmuş olması büyük olasılıktır.Nitekim,sadece Anadolu'daki ve Rumeli'deki göçer aşiretlere “Yörük” veya “Yürük”denilmektedir.

“Hani, “Türkmen”sözcüğünün içinde de “Türk”var diye mi acaba,Osmanlı bu kavrama karşılık yeni bir sözcük uydurma gereksinimi duymuştur,kim bilir?..

Özetlersek,Yörükler,yazın yaylalarda,güzün güzlüklerde,kışın kışlıklarda Hayvancılıkla uğraşarak,büyük,küçük gruplar halinde yaşayan konar-göçer Türklerdir.Bu konar-göçer gruplar yirmi,otuz hane olabildiği gibi yüz veya beş-yüz haneli büyük gruplar da olabilir.Grupların başında yönetici durumunda bir bey bulunur.

Son yıllarda Yörükler çoğunlukla iskan edilmiştir.Oysa,19.yy'ın başlarına kadar Osmanlı egemenliğinden olan Balkanlarda,Batı Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde binlerce Yörük yaşardı.Örneğin,o dönemin,devlet kayıtlarına göre,16.yy'ın başında sadece Batı Anadolu'da 388.397 yerleşik haneye karşın,72.268 Yörük hanesi vardır.Yine,13.yy'ın ortalarında Denizli-İzmir arasında ikiyüzbin,Kastamonu yöresinde yüz bin,Kütahya-Afyon arasın-da otuzbin çadır halkı göçebe Yörük yaşıyordu.Osmanlı imparatorluğu ve Türki-

ye Cumhuriyeti döneminde Yörükler sistemli bir iskana tabi tutulmuşlardır.Köklü bir kültürü olan Yörükler aynı zamanda kadınıyla, erkeğiyle atı iyi kullanan yiğit savaşçılardır. Bu nedenle Osmanlılar Avrupadan savaşlar sonucu aldıkları toprakların uç sınırlarını, korusunlar diye, Yörükler göndermişler,çoğunluklada bu Yörük gurupları buralarda iskan olmaya zorlamışlardır. Yörükler geçmiş yüzyıllarda iskan istememişler, iskanıtpkiyle karşılaşmışlardır.İskana tepki olarak savaşlar çıkmış, türküler söylenmiş, ağıtlar yakılmıştır.Bugün ise otlakların daralması nedeniyle Yörükler toprağa yerleşmek istemektedir.

Yörükler yüksek yerleri severler, bu gelenek Orta Asya Türklüğünden, şamanlıktan gelme bir töredir. Yüksek yerlerde kendilerini daha güvenli hissederler. Hayvanlarını daha korurlar, daha çok ot bulurlar.

Saf, temiz,dayanışan, yardımlaşan,iyi niyetli dürüst,konuk sever ve birbirlerine son derece bağlı olan Yörükler, kendi işlerini, kendileri yaparlar.Sırtlarına giyecekleri giysileri kendileri dokurlar, barınacakları evleri kara çadırı, alaçığı, toprak evi kendileri yaparlar, yaygılarını, torbalarını,heybelerini, çuvalarını kendileri dokurlar, yiyecekleri yağı, peyniri kendileri üretirler.dışardan çok az şey alırlar.

2-Kız Beğenme-Kız İsteme-Elçilik Aadetleri:Yörük törenlerine göre kız istemeye yörük beyleri giderler.Evlenme görücü usulü olur.Aile reisinin verip vermemesiyle sonuca bağlanır.Anadolu'da ve kırsal kesimde evlilik önemli olaydır.Yörüklere göre kız onyedisinde erkek yirmiikisinde evlendirilmelidir.Kız isteme, oğlanın askerden gelmesiyle yerine getirilmesi gereken bir borç olarak nitelenir.Oğlanın yakınları beğendikleri kıza bir akranını göndererek gönlü olup olmadığını araştırırlar.Olumlu bir haber alırlarsa büyükler devreye girerler.Oğlan evinden seçilen uygun kişiler kızın evine giderler.Kız isteme olayına "Allah'ın Emrini Anma" da denir.Bu ziyaret sırasında kızın davranışları dikkatle izlenir.Kızın davranışları olumluysa oğlan tarafı düşüncelerini açarlar.Kız tarafı düşünmek için zaman ister.Teklif kabul edilmezse uygun bir dille oğlan tarafına bildirirler.Olumlu bir cevap gelirse birkaç gün sonra oğlan evi kız tarafını yeniden ziyaret eder.Kız verildikten sonra aile arsında tatlı yenilerek ağızlar tatlanır. Kız verilmeden önce oğlan tarafı araya soğukluk girer diye kız evinde su içmez.Tatlı sonrası ikram edilen şerbetler içilir. Kız, büyüklerinin ellerini öper.Oğlan evi ve kız evi nişan ve düğünün şekli ve tarihlerini,neler yapacaklarını belirler.

Ddiğer bir kaynağa görere ise şöyledir:Evlenme çağına gelen genç ,bu isteğini babasına söyleyemediği için,bir takım eylemlerde bulunur,sonuç alamazsa,istediğini anası yoluyla duyurur,bir manicikle dokundururdu:

Hey hazara hazara

Dalda kirez kızara

Ana benim çağım geldi

Durma bana kız ara

Ana yüreği oğlanın yemeden içmeden kesilmesi karşısında işi babaya anlatır,izni aldıktan sonra iş kız beğnemeye kalır.

Oğlanın babası,yada amcası,köyün ileri gelenlerinden birkaç kişiyle, doğruca kızın evinin kapısına dayanırlar,kendilerini karşılayan kızın babasına,herhangi bir önsöze lüzum görmeden:

-Biz buraya ne diye geldik bilin mi?

Kız babası bilmezden gelir:

-Hoş geldiniz herhal muhabbet için geldiniz

-Oğlumuz balana senin kızı münasip gördük.

Kız babası kızını vermek istemiyorsa:

-Kusura kalman ağalar,benim satılık kızım yok,Allah oğlunuzun kısmetini başka kapıdan versin,der ve gelenleri içeri almadan savardı.Eğer vermek istiyorsa,bu kez de şöyle der:

-Bir vuruşta çam yıkılmaz ağalar,hele bir düşünelim,Allah yazdıysa olur diye cevap verir,gelenleri yinede geri çevirirdi.

Birkaç gün sonra dünürçüler tekrar kız evinin kapısını çalarlar,aynı şekilde kızı babasından isterlerdi.

Kız babası nazlanmayı biraz daha ileri götürürse ki ağır basmak için "kız evi naz evi" kabilinden:

-hele düşünelim,Allah kısmet ettiyse olur, diye işi savsaklamak isterdi, bu kez dünürçüler:

-Eh ne diyin gari, kısmetten gayrisi olmaz,hele buyrun içeri, diye gelenleri içeri buyur eder,getirdikleri hediyeleri alırdı.

Getirilen hediyeler genellikle,Bişi denilen bir çeşit çörek,yağlı ekmek,yufka ve un helvası gibi bereket ve bolluk ifade eden yiyeceğe ait şeylerdi.

Ertesi günü,oğlan tarafı,varlığına göre alaca denilen entarilik(bu köylerde makbul sayılan bir hediyedir),kutnu kumaş, börümcük göynek, sırmalı çevre,çevresi altın sıralı fes,enteşe,bel kemeri gibi hediyelerle bir miktar para, bir yada iki beşibirlik,birde nişn yüzüğü,ayrıca düğünde harcanmak üzere yeterli miktarda yağ, keşkeklik buğday, pirinç, bulgur,hoşafılık, üryani, tavşut gibi erzaka ait hediyeler gönderirdi.Buna karşılık kız evi de oğlanın babasına, anasına,kardeşlerine ve kendisine birer kat çamaşır, birer çift çorap, mendil gibi hediyeler gönderirdi.

3-Nişan Adetleri:Söz kesme aşamasından sonra sıra nişan hazırlıklarına gelir.Nişana çok önem verilir. Nişanlı oğlan kız evine giremez.önce kızın gönlü alınarak nişan hazırlıklarına başlanır.Dünürler gelenek geleği nişanı eşliğinde kızın obasına evine yemek gönderilir.Diğer bir kaynağa göre ise kararlaştırdıktan sonra oğlan tarafından davar kesilir,pilav dökülür.Çalgı şöyledir:Söz kesildikten sonra Beylik adı verilen ve oğlan tarafından seçilen kadınlar kız evine giderek kıza nişan takarlar, Nişanlar altın,gümüş vb. ziynet eşyalarıyla elbisedir. Söz kesiminde oğlan tarafından kızın babasına veya velisine bir miktar para verilir. Bu paraya başlık denir.Başlık iki taksitte ödenir. Biri nişan töreni sırasında diğeride gerdekten öncedir. Nişan törenlerinde durumu iyi olanların davet yapıp çalgı çaldırması adettir.

Bir diğerkaynak kişi yörük nişanları konusunda şunları anlatıyor:Nişan kararlaştırıldığı biçimde yemekli davullu,eř,dost,komşu ve akrabalar çağrılarak "TOY"denilen büyük bir yemek ve eğlence ile yapılır.Oğlan evinin kız evi için aldığı çeğiz ve takılar misafirlerin duyabilecekleri şekilde ilan edilir.Adına "Kır-kım"denilen sosyal dayanışmanın güzel bir örneği olarak kabul edebileceğimiz tören yapılır.Bu törende herkez gücüne ve durumuna göre evlenecek çiftlere para,eşya takı vb.vererekyardımda bulunur.Diğerkaynak kişi de yörük nişanını şöyle anlatılıyor.Allahın emri alınıp kız verilince gelinle ile damat kalkıp el öperler.Sabah oğlan evi,bir veya birkaç davar keser,kavurma yapar. Bu nişan yerine geçer.Daha sonra dua edilip dini nikah yapılır.

Bir diğerkaynak kişi de İslami usullere uygun biçimde kız istendikten sonra,karşı taraf da bu işe razı olursa orada bir okka tatlı yenilerek nişan ve nikahın yapıldığını anlatıyor.

4-Başlık,Süt Parası,Çeğiz:Yörük düğünlerinin,gelenek ve adetler çerçevesi içinde önemli bir konusu da harcamalarla ilgilidir.Düğün hayli masrafla açılır,çoğu zaman borçla kapanırdı.Aile varlıklı olsun olmasın,evlatlarının mürüvveti ailenin şerefi ve itibarı söz konusu olunca masrafın bol,düğünün mümkün olduğuunca parlak ve zengin olmasını gerektirdiği için,borç harç harcamalardan kaçınılmazdı.

"Düğünün borcu ile ramazanın harcını Allah kayırır".

"Düğün kapısı bereket kapısıdır", "Ev yapanla,düğün kurana Allah yardım eder" inancına bağlı bir yürek bütünlüğü ile,düğün kapıları ardına kadar açılırdı.

Düğün harcamalarının ilk ağızda,özellikle oğlan tarafı için,bir yıkım olan ve Başlık denilen bir çeşit alım-satım anlaşması yapılırdı ki bu kızın satılması değer biçilmesi gibi bir şeydi.

1995 yılında Antalya'nın Manavgat bölgesinde bir köy düğününde gelin çeğizinin getirilmesine şahit olmuştum.Fakat bu gelin çeğizinin getirilmesi ile ilgili adet gösterişten ibaretti.Bunu şöyle anlatalım:Kervanın öncü katırını süslemişler,boynuna üstü irili ufaklı çanlar ziller,tongurdaklarla kaplı,it dişi,yılan kavı işlemeli hamayili takmışlar.Koç boynuzu işlenmiş halılar,cicim denilen yörük işi kilimlerle süslü hamudunun iki yanına irili ufaklı ayna,koymuşlar,güneş vurduķa pırıl pırıl ışılanıyordu.Sırtında selvi dalı işlemeli,üzerleri renkli saç kaplı iki sandık yüklemişler.Arkadan gelen üç devenin de gelin hediyeleriyle yüklü olduğunu söylediler.

Öncü katır,sırtındaki yükün ve süslemenin farkındaymışcasına,davul ahengine ve ritmine kendisini kaptırmış,ayaklarını talimli bir çalımla kaldırıp İndirerek,sanrısını ırgalaya ırgalaya,zillenerek,bir kat daha alımlı bir yürüyüş tutturmuş geliyordu.Arkadan gelen develer de,şahane boyunlarını havalandırmışlar,önce katırın tutturduğu o ahenkli ritmle dervişler gibi coşarak onu takip ediyorlar.Gelin kervanını seyretmek için,yol boyuna iki geçeli dizilen köy halkının alkışlarını,başlarını bir kat daha havalandırarak selamlıyorlardı.

Belli ki, bu süslenme ve sırtlarında taşıdıkları değerli yük bu hayvancıkları etkiliyordu. Nitekim düğün evine gelip de sırtlarındaki yükten arınınca, o çalımlı hallerinden eser kalmamış, adeta kulağı kuskunu bırakıvermişlerdi.

Maya denilen dişi develerle, Buhahara develerinin çiftleşmesinden meydana gelen bir cins deveden söz ederler ki, zil ve çanlarla süslenmeden bir yere kımıldamazlarmış. Güreş tutan develerinde süslenmeden güreşe çıkmadıklarını söylemişlerdi. Türkmen soylu konar göçer topluluklarının yaylaya göç sırasında nişanlı kızların bindiği süslü develerin çalımlı yürüyüşleri görülecek şeydir. Hayvanlarda bile süslenmek, güzel ve alımlı görünmek tutkusu bir tabiat güdüsü olsa gerektir. Bu bitkilerde bile kendini gösterir. Ağaçların yaprak güzelliği, çiçeklerin renk renk güzellikleri süslenmenin en anlamlı örnekleri değildir.

Başlık parası yada karşılığı mal vermek, kız ve oğlan tarafından varlığına ve itibarına göre, pazarlıkla biçildiğini söylemiştim. Miktarı kız babası ve genellikle kız babasını temsil eden kızın amcası tarafından biçilirdi. Bazı yerlerde oğlan babasının kızın babasına, aile huzurunda verdiği başlığa (Günsalık) denilir ve en az iki kat yün yatak, dört adet yorgan, dört adet kapaklı bakır sahan, bir büyük meydan sinisi, iki baklava sinisi, başlık parası, alınan çehizler yada karşılığı mallar, itibarlı bir ehli vakuf tarafından kıymet biçilerek, dört nüsha yazılır, altına taraflarca imza atılarak, muhtarlık mührü basılır ve kızın çehiz sandığına konur, birer nüshası da kız ve oğlan babasına verilir. Bunlara (Çehiz Cüzdanı), ya da (Çehiz Kağıdı) denilirdi.

Bu adet, kimine göre, kıza verilen değer ve aile yuvasının sağlamlığını koruyacak, maddi bir kuvvete dayandıracak, aile düzeninde evliliği güvence altına alacak bir tedbirdir. Ancak varlıklı aileler dışında, ödeme zorluğu bakımından, çoğunlukla yuva kurmayı güçleştiren bir yükümlülük olduğu ve mahzurlu görüldüğü için sonraları kaldırılmıştır.

Bu pazarlık taraflarca iyi niyet mahsulü olmaktan çıktığı zaman, yani ailenin kızı bir satılık eşya gibi kendi çıkarlarına, ağır bağalı satmaya kalkışması halinde, oğlan tarafı ödenmesi güç bir yük altına girince, çoğu zaman felaket doğuran bir toplum hadisesi olarak kendisini gösterir, en azından kız kaçırma gibi yakışsız ve kanun dışı eylemlere yol açılmış olurdu.

Eskinin bu alış verişine bir örnek olarak, orta halli bir ağırlık listesi veriyorum.

- 1-Bir, yada iki beşibirlik (Biri armalı denilen ziynet (Reşat) altını)
- 2-İki adet taban halısı
- 3-İki adet cicim kilim.
- 4-Bir çift sedir halısı.
- 5-Altı adet halı yastık.
- 6-Bir çift bakır güğüm.
- 7-El yıkamak için bir ibrik ve leğen.
- 8-Altı adet ağız kapaklı bakır sahan, bir büyük, bir küçük tencere.
- 9-Biri meydan sinisi olmak üzere, iki baklava sinisi (dolu olacak).
- 10-Bir çamaşır kazanı.

11-Taraflarca tain edilmiş miktarda para.

5-Kına Gecesi:Gelin Ağlatma(Ağıtlar-Türküler-Maniler):Oyunlar en yoğun olarak kına gecesinde oynanır.Kız evindeki kına yakma şenliğine küçük kına denir.Sadece kadınlar arasında eğlenilir.Oğlan evinde yapılan kınaya büyük kına adı verilir.Büyük kına düğünden bir önceki gün yapılır.

Bir meydanda yakılan ateş etrafında kurulan meydan çümbüşüne bütün köy halkı katılır.Çalgı eşliğinde güreş yapılır.Meydan güreşi adı verilen bu güreşe küçüklerden başlanır.Güreşlerden sonra oyun başlar.Ortaya çıkarılan kişi oynayacağı havayı kendisi seçer.Oyunu bitirince topluluktan birisini ortaya çeker.Elindeki kaşığı oynamasını istediği kişinin önüne atar.Oyuna davet edilen kişi oyun oynamak istemez ya da oyun bilmezse yiyecek veya içecek alarak sırasını savar.Gecenin son oyunu en iyi oynayan iki kişi tarafından karşılıklı oynanır.Böylece şenlik kapatılmış olur.

Diğer bir kaynak kişiye göre ise şöyle anlatılır:Kınanın Kabe'den geldiği, Dini bir anlam ve değer taşıdığına inanıldığı için,geline kına yakılması da bir kültüre dayanmaktadır.

Bazı yerlerde güveyiye de kına yakılır.Avuç içine,ya da serçe parmağına Kınalanır,

Gelinin sağ eline ve sağ ayağına,hiç evlenmemiş bir kız,sol eline ve ayağına başı bozulmamış yeni bir gelinin kına yakması uğur sayılır.Geline kına yakılırken ağlatmak da uğur sayılır.Bir atasözü: "Ağlaya ağlaya eken,güle güle biçer" der.Göz yaşı dökmenin ferahlık verdiği,yuvaya uğur ve bereket getireceği inancı vardır.Kına yakıldıktan sonra gelini yatırmak adettir.

Kına yakılırken söylenen türkülerden biri şudur.

Getirin kına yakalım nenni
Yetmezse azca katalım nenni
Gelinin halin soralım nenni
Nenni haşam benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğun nenni

Evlerinin önü mektep nenni
Mektepte okurlar tebbet nenni
Güveyinin adı Mehmet nenni
Nenni haşam nenni...

Bir tekne hamur yoğurdum nenni
Büyük eltimi doyurdum nenni
Bir çatlayası doğurdum nenni
Nenni haşam nenni...

Evlerinin önü cevüz nenni
Kırdım baktım içi yavuz nenni
Gayınnası goca doğuz nenni
Nenni haşam nenni...

Yük dibine yerin ettim nenni
Üstüne al halı örtüm nenni
Sesin ile zabah ettim nenni
Nenni haşam nenni...

Gelini ağlatmanın uğur sayıldığını söylemiştik. Gelin ağlatma türkülerinden biri amcaya ve anaya sitemdir. Eski adetlere göre kızın kocaya satılmasında, babadan önce amca gelirdi. Baba bu işe muhatap olmak istemezdi. Kızın sitemi amcaya yapılmaktadır. Annaya, babaya sitem ise evlatlarını eloğluna vermelerindendir. Tabii bu ilk anda doğup büyüdüğü evinden annadan, babadan kardeşlerden ayrı düşmenin yürek acısı ile söylenmiş sayılır. Şu var ki kız sonunda:
“Hem ağlarım, hem giderim” diyecektir.

Abuca hayın abuca
Attın beni uçtan uca
Anama yollan bir gece
Annam gelsin ben varamam
Ağrır kollarım saramam

Anna hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Şimdi kadrimi bildin mi
Annam gelsün...

Buba bazara vardın mı
Bana mest papuç aldın mı
Şu da kızımın dedin mi
Annam gelsün...

Çamaşır yuduğum daşlar
Gölgelen düğüm ağaçlar
Sizden ayrıldım gardaşlar

Düğünün bu gecesinde (Çarşamba gecesı) bazı yerlerde ortaya yüzüstüne kapatılmış büyükçe bir liyen koyarlar, çevresine sıralanan kadınlar, liyenin Üstünde elleriyle tempo tutarak, düğünde bulunan oğlan annasına, kız annasına, Gelin ve güveyiye maniler söylerler:

Evlerinin önü kaya
Kayadan bakarlar Ay'a
Gızı da pek güzel emme
Annası gızından maya yar nenni

Evlerinin çiftlik
Çiftlikte bukerler iplik
Gızı da pek güzel emme
Annası gızından keklik yar nenni

Evlerinin önü nane
Ben kül oldum yane yane
Deliganlılar içinde
Mutaftn oldu bir dane

Gayadan öküz bakar
Öküzün anlı sakar
Yorgancının oğlanı
Bakışı yürek yakar

Dağa çıkmış bir güzel
Dağı etrafı gezer
Elinde bir deste gül
Kemdi gülünden gözel

Bi börek iki börek
Biber havanda gerek
Senin gibi oğlana
İşte böyle gız gerek

Daldan dala ip gerdim
İplere mendil serdim

Darılma hanım teyze
Oğluna gönül verdim

Hele bu gece köşelerden dedik kodu hiç eksik olmazdı:

-Hele şuna bak abam, Sinanların siddik abanın gözü urgancının kızında, alıcı gözle bakiye onğa.

-Adaaam sende, helil Ağa da kızını onun oğluna verüya, hem kız eeyanın oğluna sözlüymüş, beşik nikahıynan. Zengin malı zengine gider abam.

-Doğrusu emme, geçende bizalldığıne teyi evin toplusundan baktıydım, ee yanın oğlunu badalladan ineeken gördüm, gözü golağasının kızında ellalim?

Düğünün tadı biraz da dedikodudur:

-Hele gadun abam, eyice bak, şu koöşede oturan iplikçinin ortanca gızı değil mi? -he, ta kendisi guz.

-bak bak mutafın ferîği(üste gelen ikinci kadın)de buraya, uşağı yok devşeği yok, düğünün kız gecesinde ne işi var ki?

-Gumasının oğluna kız beğenmeye gelmişdü.

-Eyi emme, oğlanı daha peştamal guşanup, kendi başına dükkan sahabı olmadı ki. Bak bak hele tiftikçinin gızı oyuna galkiye, ne nane garuştıruruye guz? Selim Ağanın İstanbulda okuyan oğluna sözlü değil mi ?

-Hey ya tiftikçi, olan okuyupda galeye katıpmi olacak, işte dükkan, gelsin, dazgahın başına otura gosun, derimiş.

-oğlanın bubası: "Ben okuyamadım, barım oğlan okusun" deyi direnirmiş, tiftikçide vazgeçmiş gızını vermekten.

-Tevekkeli değil, gız oyuna galkiye, zati gardaş bu sarımsağın baş çöürmeyeceği belliydi.

6-Düğün Adetleri: Bir kaynak da yörük düğünü şöyle anlatılıyor: Çarşamba günü davetli olardan davetliler düğüne gelirler. Düğüne davetli olanların kısır keçi getirmeleri adettir. Fakat düğünde hediye getirmek şart değildir. Düğün çeşitli eğlencelerle devam ederken aynı günün akşamında gelinin kınası yakılır. Kına gecesinde çeşitli eğlenceler yapılır. Kadınlar ve erkekler birlikte eğlenebilir. Türküler söylenir. Perşembe günü öğlene doğru kız kınalı ve duvaklı olarak çadırdan çıkar. Ata biner kendisine gvey tarafından seçilmiş iki yenge eşlik eder. Gelin evden ayrılırken yanık türküler söylenir. Bir kaynak kişi yörük düğününü şöyle anlatıyor.

Nişandan sonra düğün tarihine kadar kız evi hazırlık yapar. Oğlan tarafıda alacağı eşya takı, elbise vb. şeyleri alır. Her iki taraf gerekli hazırlığı yaptıktan sonra büyük hazırlıklar bitmiş olur. Daha sonra düğün için kız evinden Ara Kesme denilen izin alınır. Genellikle Salı günü oğlan evinin damına büyük bir şenlikle, davul ve dua ile bayrak dikilir. Böylece düğün başlamış olur. Düğün zamanı herkes düğün sahibiymiş gibi evini misafirlere açar. Dargınlık küskünlük olmaz. Perşembe akşamına kadar yenilir içilir ve eğlenilir. Düğünün son akşamı Kızın annesinin evinde kızın arkadaşları, köyün kızları ve kadınları toplanarak

Çalgılarla,türkülerle kına gecesi yaparlar.Gelinin eline kına yakarken çeşitli türküler söylenir.Bu türkülerden biri şöyledir.

Çattılar kazan tşını
Kurdular düğün aşını
Düzdüler gelin başını
Gelin kınan kutlu olsun
Söyle dilin tatlı olsun

Hani gelinin kınası
Çağırın gelsin anası
Gelin damada yarası
Söyle dilin tatlı olsun
Gelin kınan kutlu olsun

Türküleriyle gelini eğlendiren genç kızlar bir yandanda gelinin kınasından, telinden duvağından darısı bulaşsın uğur getirsin diye birer parça alıp saklarlar.

Öte yandan köy halkı misafirleriyle yer, içer eylenir.Cirit, halay Arap oyunu vb. oynarlar. Arap oyununda köyden bir delikanlı Arap kılığına girer. Çevredeki kızları kovalar ve gelini yakalar.Düğün sahibinden birşeyler vermesini ister,istediği verilirse kızı geri verir. Çeşitli taklitler yapılır.Geceleri sin sin oynanır.Büyük bir ateşin çevresinde geri geri giden oyuncular birbirlerine ellerindeki tuğlalarla vurmaya çalışırlar.Bütün bu eğlenceli ve neşeli saatlerden sonra herkes, Perşembe günü öğleye yakın, gelin evinin önünde toplanır. Atlar eğlerenir. Gelinin atı süslenir. Kapının önüne çekilen gelinin atı bekler fakat glin bir türlü dışarı çıkmaz.Gelinin en küçük kardeşi kapıyı kapatır. Gelinin çıkmasına izin vermez. Ancak uygun bir miktarda ödüllendirilince izin verir ve kardeşini kolunda getirerek ata bindirir. Seymen başı önde bütün misafirler arkada olmak üzere, köyün dışı özellikle mezarlık dolştırılır. Cirit, halay vb. oyunlar oynanır. Yol kesilir.Kız, yengesinin bohçasından uygun görülen eşyayı alır. Yol açılır. Bu arada gelin bekletilir.Kaynana glinin başından aşağı üzüm, arpa, buğday şeker dolu bir sahanı boşaltır.Gelin atın üstünde beklerken büyük bir bohça serilir.Tekrar kırkım töreni yapılarak yeni evlenen çift ödüllendirilir.

Gellin attan indirilir. Damat gelinin koluna girer,yavaş yavaş kapıya doğru giderlerken gelin içi su dolu bir ırbığı devirir,döker. Kapının üst pervazına bir kaşık yağ sürülür.Alkışlar arasında gelin odasındaki sandığın üstüne oturturlar.Damat gelinin yüzünü açar, yüz görümlüğü vererek odayı terk eder.

Yörükler arasında az da olsa düğün adetlerinde farklılıklar vardır.Tecirli aşiretinin kaynak kişisi Düğün adetlerinin bir bölümünü şöyle anlatıyor. İstenilen kız, ailesince verilince kız ailesine başlık verilir. Alınan başlıkla kıza çeyiz alınır. Komşu ve akrabalara hediye verilir. Kınacı gelince Asma- Kesme yapılır. Sucuk, lokum çerez alınır. Bir çulha üzerine serilir. Bir kapla herkese

çerez dağıtılır. Sin sin ateşi kurulup oynanır. Ardından güreş tutulur. Güreşi kazanan tokluk adı verilen davarı alır.

Gelinci geldiğinde, gelinin başına fes örtülür. Yeşil, kırmızı, sarı kara yaşmak bağlanır. Bunların üzerine tavuk tüyü takılır, alnında ayna bağlanır. Gelinin atının kulaklarına mendil, alnına ise ayna bağlanır. Gelen gelinci atına heybe veya yular bağlanır. Terki bağı yapıp dağıtır. Kız evine gelmeden önce bir oğlana, kız kıyafeti giydirilerek gelinin atına bindirilir. Cirit atarak kız evine girerler. Kız evinde kız ata bindikten sonra kızın elindeki gümüş yüzüğü isterler. Bu yüzüğü damada götüren ondan bahşiş alır.

Gelin, oğlan evine geldiğinde, çadırın etrafında üç kez dolandırılır. Daha sonra kaynana, glini kucagında içeri götürür. Yumurta pişirilip geline yedirilir. Gelin döşegine para atılır. Oğlana ve geline baş bağlarlar. Ortaya bir yastık konur. İki kadın gelini üç kez dolaştırıp bu yastığa oturtur. Zülûf ve perçem kesilir. Fesin üzerine altın takılır ve üzerine yağlık bağlanır.

Gelin geldiğinde şu türkû söylenir:

Etekte kepek gelinim
Kalk da el öpek gelinim
Nişanlın köpek gelinim
Sen sefa geldin gelinim
Dermen kutlu olsun gelinim
Kapıda soku gelinim
İçinde koku gelinim
Nişanlın fakı gelinim
Sen sefa geldin gelinim
Dermen kutlu olsun gelinim
Ayakta çizme glinim
Ökçesin bükme gelinim
Obayı gezme gelinim
Sen sefa geldin gelinim
Dermen kutlu olsun gelinim

Diğer bir kaynak kişi düğünün bir bölümünü şöyle anlatıyor: Düğün günü gelin, kız tarafından alınmaya gidilir. Oğlan tarafı geline kırmızı kurdelaye dizili altın takar. Gelin ata veya deveye biner, düğün alayının önünde oğlan evine gider.

Bu süre içinde damat görünmez. Damat, gelinin yanına üç gün sonra girer. Bir düğün türküsü şöyledir.

Evlerinin önü susak
Davul gelir pusa pusa
Kız, anası kız anası
Kızın çeyizini çabuk getir

7-Gelin ve Damat Elbiseleri:Kaynak kişiler gelinin şu şekillerde giydirildiğini anlatıyorlar.

Gelinin üstünde kırmızı bir elbise,başında ude ve altınlar olur. Başına yaşmak balanır.Gelin ata bindirilir.Kardeşlerinden biri atı diğeri de gelini tutar.Gelinin yüzüne ayrıca yeşil,kırmızı ve beyaz Duvak örtülür.

Geline beyaz elbise giydirilir.Başına allık takılır.Geline erkek kardeşi tarafından bekaret kuşağı takılır.

Gelinci geldiğinde gelinin fesine şeş örtülür.Yeşil,kırmızı,kara, sarı yaşmak bağlanır.Gelinin atının kulaklarına mendil,alnına ise ayna balanır.

Geline çığa adı verilen allı yeşilli ve kenarları oylarla süslenen başlık takılır. Beyaz giydirilmez,kutum kumaş kullanılır.

Gelin,üzerine entari adı verilen yörüklere özgü bir kıyafet giyer. Başına Kepez adı verilen kartal tüğünden yapılmış özel bir başlık takılır. Gelin at üzerinde götürülür.

Geline özel bir duvak takılır.Bu duvak eşarpların bağlanması Ve alın kısmına da ayna konulmasıyla oluşturulur.Ayrıca aynanın tepesine soğan konulur.

Güveyi donatması,Çarşamba günü yapıldı.Meydanda yakılan bir ateşin yanına bir kilim,yada bir örtü serilir,güveyi getirilerek bu örtünün üstünde,yiğit başı denilen yaşlıca biri tarafından üzerindeki urbalar birer birer çıkarılır ve yine urba giydirilirdi.Yiğit başının idare ettiği bu törende şu değişlere yer verilirdi.

Yalvaralım Allah'a hep birlik
Yuvasında bulsun temelli dirlik
Haydi pir aşkına hep birden diyelim Allah...
Allah !..Allah!..Allah!..

Ellin erliğine hak birliğine
Küffâr-ı hakıların körlüğüne
Gelin güveyinin konu komşunun
Hoşça,dostca,insanca dirliğine
Allah diyelim Allah!..Allah!..Allah!..

Elli kan,kılıncı kan,sine üryan
Tebârekellezi nezzelel fûrkaan
Güveyi aşkına bir Allah!.. diyelim.. Allah!..
Allah!.. Allah!.. Allah!..

Güveyi giydirildikten sonra,önce babasının,amcasının ve yakınlarından yaşlıların ve hazır bulunanların ellerini öper. Yiğit başı,güveyinin sırtını sıvazlayarak mutluluk diler ve babasına Hitap ederek:

-Oğluna ne bağışlayacaksın?Diye sorar.

Oğlan babası,ne bağışlayacaksa bir bir söyler.Yiğit başı bunları tekrar ederek,hazır bulunanlara:

-Şahit olun!Diye yüksek sesle seslenir.

-Hazır bulunanlar da:

-Allah için şahidiz!Diye karşılık verirler.

8-Gelin Hamamı,Damat hamamı:Yörük düğünlerinin gelin hamamları,çok eğlenceli olurdu.Hamamın göbek taşında kurulan sofralar,yemek faslı başlı başına bir alem di.

Önceden bohçalar içinde getirilen yemeklerle,hamamın göbek taşı donatılır.Zeytin yağlı dolmalar,turşular,reçeller,tava börekleri,sövuşler cevizli çörekler,helvalar,çeşit çeşit hoşaf lar,nar şerbetleri yenilir,içilir,türküler çağrılır,bir yandanda yıkanılır,hele gelin hamamı bir düğün şenliği içinde devam ederdi.

Gelin,denilen törenle,biri kız evinden,biri oğlan evinden iki yaşlı kadın tarafından soyundurulur,peştamalı kuşandırılır,kollarına girilerek hamamın soğukluğunda üç kere dolandırılarak,başından avuç avuç para serpilirdi.Serpilen paralar,geç kızlar tarafından kapışılır,Kısmet açılması için sandıklarda saklanırdı.Bu dolanış sırasında Türküler çağırılırdı:

Taramış zilfini vermiş timarı
Akgerdan altında zemzem pınarı
İçen yiğit bu gelinin omarı
Omzuna dağılmış zilfin tomarı

Üçüncü dolanıştan sonra gelin hamama sokularak,kurnanın başına Getirilir ve yıkanır.

Gelin yıkandıktan sonra,ailenin varlığına göre altın,gümüş,bakır Taslarla başından üç yol su dökülür ve geline nar şerbeti içirilirdi. Bu arada ilahi ve türküler söylenirdi:

Ayağına giyer nurdan nalini
Gider cennet bahçasına salini
Biri İsa,biri Meryem gelini
Muhammed'in düğünü var cennette

Gelin yıkandıktan sonra,göbek taşının çevresinde de üç yol dolaştırılır ve türküler söylenirdi:

Hamamın üçtür kurnası
İçinde üç kız yunası
Üç kızın biri gelin olası
Gelinim şerbetin mübarek olsun
Mübarek olsun da afiyet olsun.

9-Damat Evinde ve Kız evinde yapılan törenler:Oğlan tarafında yapılan düğünlerin,gündüz matineri diye bileceğimiz,meşdan şenliklerinde cirit,güreş,köçek ve seymen oyunları yapılır,akşamda oğlan evinde,sazlı sözlü eğlenceler düzenlenirdi.

Genellikle Çarşamba gecesi yapılan bu toplantıya,oğlan babasının Yakın dostları,arkadaşları ve saz söz ehli yarenler katılırdı.

Güveyi ve arkadaşları,gençler bu toplantılarda,sadece yaşlı yarenlere hizmet için bulunurlar,saza söze katılamazlar,baş köşeye oturmazlar,kapının yanında yer alırlardı.Perşembe akşamıda gençler aralarında toplanırlar keyiflerince çalar oynar ve eylenirlerdi.

Yaren toplantılarında içki içilmezdi.Toplantıyı en yaşlı yaren yönetir,tam bir disiplin ve ahenk içinde devam ederdi.

Bu toplantılarda çalınıp okunan genellikle usta malı denilen

nl açıkların değişleriydi.özellikle bölgede yetişmiş açıklara yer verilirdi.Dertli,Geredeli Figani,Açık Feyzi,Açık Ömer,Karaca Oğlan, Emrah gibi açıklardan da değişler alınıp okunurdu.

Bu toplantıların vazgeçilmez simaları şunlardı:Kart mehmet'in şahin, Murtlunun Deli Emin, Açık muharrem, Pekmez Mehmet, Balaban Mehmet, Kara Gzn Mehmet, akıroğlu İsmail. Her biri kendi çapında, blgece tanınmış saz ve söz ustalarıydı.

Kart mehmet'in şahin adındaki yaren çok güzel bağlama çalıyordu.Boğuk fakat dokunaklı bir sesi vardı.Bu toplantıların musiki sohbet kısmında iki iilmediğini söylemiştim. Ancak ilerinde iki içmeyi adet edinenler, etrafına sezdirmemeye dikkat ederek, yavaşça kalkıp dışarı çıkararak birkaç kadeh yudumlayıp, ağzını bir iyice silip toplantıya gelir ve edeplince oturup sohbete devam ederlerdi.

Yarenlere kahve ve şerbet ikram edilirdi. Sonrada sofralar kurulup yemek yenirdi.

Daha nceki düğün aetleri bölümünde bunlara değindiğimiz için kısa kesiyoruz.

10-Gelin Alayı, Gelin ıkartma(Gelin Grme):Bir kaynakta gelin göçürme adetleri şöyle anlatılıyor.Gelinin kapısının önüne ay yıldızlı bir bayrak veya al bir bez asılır. Gelin ata bindirilir. Güveyin evine gelir. Sık sık çocuklar yada gençler ip gererek yolu keserler. Hediyeler verilerek yol açılır.Gelini güveyin evinin önünde yengeler indirir. Gelin attan inmeden önce güveyin yakın akrabalarından biri gelinin başına üzüm, şeker arpa, vb. şeyler serper. Kayınbaba ağrılır. Geline attan inip oğlanın evine girmek için ne hediye istediğini sorar.Kız ne kadar utansada bir hediye ister. Bunlar at, tarla, ziynet vb. olabilir. Oğlanın annesi gelince istediği hediye yi ne karşılığı alacağını sorar. Kız bir fiyat vererek hediye yi şahitler önünde satın alır. Gelin attan inip güveyinin evine ve gelin odasına girer. Düğün boyunca gelin ve güveyin evleri önünde bir bayrak asılı durur. Gelin attan inip eve girdikten sonra çeyiz içinden ayrılmış eşyalardan bazılarını hediye olarak davetlilere dağıtır. Orada yemek yenir.Gelinin indiği ata, çocuklardan birisi hızla atlar ve önceden takılmış olan bir heybe iki çevrenin sahibi olur.

Bir başka kaynakta bu olay "Gelin Atı" olarak adlandırıyor. Gelin atından iner inmez bir delikanlı ata atlar ve atı çadıra doğru sürer. Çevresindekiler engel olur, çarpışırlar. Sonunda atlı üstün gelip de

çadıra girerse kendisine bir hediye verilir.Bu hediye mendil, yemen vb.dir.

Gelin göçürme adetinin bir diğer anlatımında şöyledir.

Gelin alayında herkes gelini inceler.Düğün alayı oyun ve eğlenceler eşliğinde obayı dolaşır. Gelin yeni evine geldiğinde elindeki su dolu testiden güveyin eline döker. Damat bu suyu gelinin başına serper. Gelin, güveyin akrabalarından bir erkek tarafından obanın kadınlarına teslim edilir. Gelin eve götürülürken kadınlardan biri gelinin sırtına yastıkla hızla vurur. Gelin yere düşerse ayıplanır.

Diğer kaynak kişiye göre ise şöyle anlatılır:Gelin, koça evine Perşembe günü götürülürdü.Oğlan evinden gelen ve dünürçüler denilen kadınlar heyeti, kız evinin merdiven başında, düğün türkücüler tarafından karşılanırlardı:

Hoş geldiniz dünürçüler buyursanğıza
Geliniz geyiniye soyunsanğıza

Baş köşeye buyur edilen dünürçülerin mahmaları alınır, ağız tadı baklava ikram edilir, sonrada çarpma denilen takımlı türkülerle oyuna kaldırılırlardı.

Mahman eyreti derler kadun düngürşü
Yazmag yana gaymış nazlı düngürşü
Evvel bahar kalk oyuna kadun düğürşü

Meydancı denilen kadın,her birini kolundan tutup içeriye çeker, bilsin bilmesin,ortaya çıkıp bir iki salınıp otururlardı.Bundan sonra, gelinin yakınlarından,genellikle sadıç (gelinin ya kız kardeşi,ya da çok yakınlarından biri olacak) oyuna kaldırılırdı.

Aştuk dağları dolanı dolanı
Düngürlükte söylemüşdük yalanı
Kızımızın ayağı nokta nakışlı
Oğlumuzu sorarsanız şahin bakışlı

Bu kez türkücüler,dünürşülerin ağzından türküy e başlarılardı:

Arayı arayı geldük
Biz bu gün murada erdük
Biz gelini almaya geldik
-Gadun abam gelin hazır oldu mu?
-Dünden hanımım dünden
-Dünden bcım dünden

Bundan sonra gelin hazırlanır,merdiven başında babası yada amcası ya da erkek kardeşi tarafından beline gayret kuşağı denilen bir kuşak bağlanır.Ata bindirilir,ya da cibinlik denilen kapalı ve çadırımsı bir yere,ebe denilen öğüt verici yaşlı bir kadınla sokulurak,oğlan evine götürülürdü.Cibinliğin dört köşesindeki sııkları ikisi oğlan evinden, İkisi kız evinden dört çocuk tutardı.

* Yörük düğün adetleri içinde,törene ait hareketler,mutlu ve devamlı yuvanın kurulmasında etken olabilecek inançları kuvvetlendirmek,karı-kocanın birbirleriyle iyi geçinmelerinin gerektirdiği fedakarlık,annayış ve davranışlarında karşılıklı güvene ve sevgiye,saygıya sahip olma duygusu ve yeteneği kazandırmak,eşlerin yuvaya ve birbirlerine bağlılıklarını sağlamak , ana,baba olmanın sorumluluğunu,gururunu,doğacak çocukların bakımı ve yetiştirilmesi için gerekli bilgilere ve duyarlığa sahip olmak gibi,insani duyguları geliştirmekte geniş ölçüde yardımcı olabilecek uygulamalardan biride gelin ve güveyine yapılan öğütlerdir.Bu öğütler,gelinin bir oklava ile duvağının açılıp kapanması şeklinde belli bir ahenkle söylenir.

Ele,bele ve hem dile
Sıkı ol sır verme ele
Baban gökle anan yere
Saygı göster düşme dile
Hiç kimseye gıybet etme
Rızasız yola gitme
İşine sıkıca sarıl
Ocak yansın harıl harıl
Küpe korlar ezme
Kapı kapı gezme
Gayınnanın gücünü üzme

Derelelden öz getirme
Süpürge elinde olsun
Eteğin belinde olsun
Sergende tarak
Kötü huylarını evde bırak
Bu gelinin adı Fatma
Gaşları var çatma çatma
Darılup sufradan galkma
Gayınnanın dösşegini
Patdan yere atma
Kutlolsun kutlolsun
Evde dirliğin datlolsun
İki olan bir kızın olsun

*Yukarıda geline öğütleri anlattık bu bölümde ise güveyiye öğütleri anlatacağız.Bu öğütleme,genellikle yarenler arasında,bir sohbet havası içinde özel bir törenle yapılırdı.Güveyi ortaya alınır,en yaşlı yaren, sırtını sıvazlayarak nasihatını yapardı.Değişler,genellikle usta malı ünlü aşıklarda ve atalardan seçmeler şeklinde olurdu.

- Meclisde arif ol kelamı dinle
- El iki söylerse sen biri söyle
- İşine bak işine,karışma çiğine pişmişine
- Verdiğin sözden ölsen de dönme
- Er olan sözün tutar demişler
- Dilin cirmi küçük,cürmü büyüktür
- Düşünmeden laf etme,Dilin olursun sonra kurbanı
- Sakın elini her deliğe utatma
- Kimisinden çıyan çıkar,kimisinden yılan
- Muhanedin çeşmesinden su içme
- Çaydan geç namert köprüsünden geçme
- Darılınca başa kakıcı olma
- Ne az git geri kal,ne uz git geçme
- İki şeyden sıkıntılı ol daima
- Yere bakandan,yavaş akan sudan
- Ne dünürü küstür,nede kızı

- Eyaline sahip ol,kem gözle bakma ve baktırma
- Densüze borçlanma,durur durur ya düğünde ya bayramda ister
- Kendin çalış kazan,kendin ye
- Sarrafın parası sana yar olmaz
- Haydi bu sözlerimi iyi dinlediysen hayırlı olsun.

11-Düğün Yemekleri,İçecekler ve Düğün Sofraları:Yörük düğünlerinin belli başlı yiyeceği keşkek'tir.Buğdayın dövülerek kabuğunun soyulmasıyla elde edilen tanelere dövme veya yarma denir.Dövmeden pişirilen butür pilava da keşkek denir.

Dövmelik buğday hafifçe tavllanır,taş dibeğe konur. Ağaçtan yapılan uzun saplı iki tokmakla,iki kişi tarafından karşılıklı olarak dövülür.İki kişiden birisi solsu denilen bu tokmağı indirirken diğeri kaldırır.Bu sırada sürekli çalgı çalar.Davul tokmakla çalınır ve solsuların iniş kalkışıyla davul arasında uyum vardır.Çalgıcının tokmak hareketine dövücüler bir ayaklarını kaldırır,çalgı ve tokmak seslerine ayak ve gövde hareketlerini uyduurlar.

Diğer bir kaynak kişiye göre ise bu düğün sofraları şöyle anlatılır. Bir çok yerlerde "varma-gelme,aş verme,hayır aş,can aş,bayram aş,Düğün aş,asker aş,sünnet aş,Muharrem aş,hıdırellez aş,hacı aş,Harman aş,bostan aş,imce aş,danışık aş" gibi adlarla kurulan sofralarda,etlisinden sütlüsüne,tatlısına,ekşilisine,tuzlusuna kadar, çeşit çeşit yemeklerle sofralar donatılması Yörük (Türkmen sofrasının zenginliğini,Yörük toplumunun cömertliğini ve üstünlüğünü göstermektedir.1963'te Antalya'da bulunmuş olan bir Fransız turist bir sohbetimiz sırasında bana şu sözleri nakletti: "Yörükler yorgunluk nedir bilmezler.Zahmetli ve meşakatli bir hayata katlanırlar,fakat şen ve coşkun insanlardır.Dillerinden şarkı,türkü düşmez,bu yüzdendir ki, daima güler yüzlü,temiz yürekli,merhametli ve misafir perver insanlardır.Çok defa gördüm,yemek yerken yanlarından fakir bir kimse geçse,onu derhal yemeğe çarırırlar.Biz ise bunu asla yapmayız."

Çoğu yerde Varma-gelme denilen,kız ve oğlan evinin akraba,yakın dostlarına ve komşularına verdikleri karşılıklı yemek davetlerinde zengin sofralar kurulurdu.Böyle bir düğün sofrasında otuz kırk çeşit yemek saydığımı çok bilirim.Bu yemeklerin adları, çeşnisi,nefaseti,Yörük toplumunun ağız tadını,benzetmede ustalığını

ve zevk üstünlüğünü ortaya koymaktadır.Bu,sadece düğün vesilesiyle değil,her vesileyle sürdürülmektedir.

Varma-Gelme yemek davetleriyle ünlü olan Antalya'nın Korkuteli ilçesinin bir köyünden güzel bir yemek listesi veriyorum.

- 1-Ana kız pilavı
- 2-Araç çayı gibi zerde
- 3-Dam taşı gibi haluşka (Haluşka,genellikle buğday,ya da mısır unundan yapılan,yağlı bir tatlıdır).
- 4-Erük gallesi(Siyah erik kurusundan yapılan bir çeşit yemek).
- 5-Deli oğlan saruğu(Sarı burma tatlısı).
- 6-Gız saçığı gibi gedayıf(tel kadayıf).
- 7-Cingan paklavası(Yufka ekmeğinden yapılan bir çeşit cevizli tatlı).
- 8-Uzun pakla yemeği
- 9-Mıklama (Bir çeşit kıymalı yumurtalı soğanlı yemek).
- 10-Höşmerim (un helvası).
- 11-Akıtma(bir çeşit tava gözlemesi).
- 12-Bükme (kıymalı,yumurtalı,cevizli,pastırmalı,ıspanaklı çeşitleri yapılan pide).
- 13-Bandırma(besili kaz yağından yapılan bir çeşit bazlama).
- 14-Oturtma(bir çeşit yeşillikli et yemeği).
- 15-Bütün et(düğünlerin baş yemeği).
- 16-Göbü (kıymalı tava böreği).
- 17-Şebit (bir çeşit saç üstü gözlemesi).
- 18-Sündürme(kara lahanadan yapılan bir çeşit yemek).
- 19-Sini çöreği(bol soğanlı kıymalı tepsi böreği).
- 20-Eritme(lor yada peynirden yapılan yemek).
- 21-Gaygana (bir çeşit tatlı).
- 22-Yoğurlu bükme(saç üzerinde pişirilen bir çeşit gözleme).
- 23-Yağlı ekmek (yufka yağlaması).
- 24-Yayım (cevizli)sulu yayım (kıymalı)yufkadan kıyılarak yapılan bir çeşit erişte.
- 25-Sigara böreği
- 26-Cimcük makarnası
- 27-Kulaklı çorba
- 28-Perohi(içi torba yoğurtlu hamur işi)
- 29-Dul avrat çorbası
- 30-İçli köfte
- 31-Kuru fasulye yemeği

Yörük Düğünleri ile İlgili Bazı Notlar: Bir değış:

Ana Beni Eversene

Ala keçim çift doğurdu
Bol ettik südü yoğurdu
Gönlüm ne hülyalar kurdu
Ana beni eversene

Mevsim meysim kuzu güddüm
Gelin için koç büyütdüm
Kına gibi un öğütdüm
Ana beni eversene

Toprağı kat kat çevirdim
Kolaydır her işe girdim
Güveylik urba diktirdim
Ana beni eversene

Bakır taslar kalaylansın
Kör odamda bir mum yansın
Uyuyan bahtım uyansın
Ana beni eversene

Kilimimiz halımız var
Çömlek çömlek balımız var
Ay boynuzlu malımız var
Ana beni eversene

Yeşil küncüm dal dal oldu
Çocukluğum masal oldu
Bu yıl bana bir hal oldu
Ana beni eversene

Bir Hikâye:Adamın biri bir yörük düğün yemeğine davetliymiş.Yolda giderken bir arkadaşına rastlamış.

-Oooo,nereye böyle acele acele?

-Canım falan ahababımın düğün yemeğine davetliyim,geç kaldım,oraya gidiyorum.

-Ooo, son dere ikramcı bir zattır.Misafirden çok hoşlanır,kendisini tanırım da.Ben de seninle geleyim,memnun olur.

-Canım,nasıl olur?Hem...

-Canım,dayımın oğlu dersin.

Adam ses çıkarmamış, beraberce yürümeye başlamışlar.

Bir sokak dönemecinde,kaşıdan ikisinininde tanıdığı bir arkadaşları sökün etmiş:

- Yahu, böyle iki ahabap çavuş, acele acele nereye gidiyorsunuz?

- Falan kişiye yemeğe davetliyiz de.

- Ooo, az çok ahabaplığımız vardır. Bende sizinle geleyim, memnun olur.

Adam:

-Canım, bu zat sadece beni davet etti, bu arkadaşım da katıldı, bir de sen. Olmaz böyle şey, mahcup olurum adama.

-Canım demiş beriki, benide amcanın oğlu dersin, olur biter, kovacak değil ya?

Adam mecbur olmuş, o da katılmış yanlarına. Uzatmayalım, her sokak başında bir arkadaşlarına rast gele rast gele, kimisi amcaoğlu, kimisi dayı oğlu filan derken, tam köşeyi dönmüşler düğün evine yaklaşmışlar, yanı başlarında bir arkadaşları daha belirmiş:

-Hayırola, akşam akşam böyle nereye?

-Canım şöyle bir dolaşıyoruz, can sıkıntısı işte.

-Akşam geç vakit ne dolaşması bu?Yok yok bir işiniz olmalı.Çaresiz söylemişler:

-Falan ahababımızın düğün yemeğine gidiyoruz.

-Aman ne iyi demiş beriki, ben de geleyim.

-Aslında yemeğe yalnız ben davetliydim.Bu arkadaşlar, biri dayı oğlu bri amca oğlu, diye yanıma katıldılar, sende...

Adam lafını kesmiş:

-İyi ya, ben de geleyim tamam olsun, hem o zat beni yakından tanır, geldiğime sevinir.

Çaresiz onu da almışlar yanlarına, düğün evinin kapısına dayanmışlar.

Düğün sahibi merdiven başında bir kişi beklerken, dört kişi birden görünce şaşırmış, fakat bozuntuya vermemiş:

-Hoş geldiniz, demiş. Lakin ben yalnız seni davet etmişim, bunlarda kim?

Adam mahcup:

-Bu amcamın oğlu, bu da dayımın oğlu...

Ev sahibi, lafını kesmiş:

-Ya bu meşşe odunu kim?Deyince, son katılan adam:

-Ben size demedim mi demiş, beni tanır diye...

- Yörük Düğünleri İle İlgili Deyişler:

Düğünün tadı elinen, harmanın tadı yelinen
Kız evi yasda, oğlan vi hevesde

*

Yengeler yakar kınayı
Kızlar tutar makramayı
Ağlatman garip anayı

*

Gelin kaynana toprağından yaratılmış
Gelin öğünür, kaynana döğünür
Al atım hazırlandı, kız anası kahırlandı

*

Kız anası köşe minderi
Oğlan anası kapı yaması

*

Kız kapı şakşağı, gelen çalar, giden çalar
Kızdır mızdır, bin kese azdır

*

Kız evlat onikisine basınca, ya ere ya yare

*

Oğlan doğuran kızı ele vermezler

*

Oğlan doğurdum oydu beni, kız doğurdum soydu beni

*

Oğlan olsunda keçeden olsun

*

Odsuz ocakta tütün tütmez

*

Kaynananın en iyisi başını sallar

*

Tuz kabını tuzsuz koyan, koca evi ıssız koyan, anayı kızsız koyan

*

Düğüne giden öğünür, evde kalan döğünür

*

Düğünün borcu ile ramazanın harcını Allah korur

*

Bekarısan çek araba, evliysen gir dolaba

*

Bekarın ensesini bit, kesesini it yer

*

Karı parası hamam tokmağıdır

*

Kadın kısmına gökte düğün var deseler

*

Merdiveni neredeyki diye sorar.

*

Gelin altından şamdan getirse, mumu güveyi yakar

*

Ergen gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma

*

Düğürcü düğünü uzatırsa döğünür

*

Düğün iki kişiye, husası düşer komşuya

*

Hasım ile evlenenin ömrü kısa olur

*

Kötünün cevheri dalda ne gezer

*

Kötüye gönül veren canından bezer

*

Oğlanın anasıyım, temelin binasıyım

*

Düğün aşısı ile dost kazanılır

*

Düğünde zurna, hamamda kurna

*

Düğüne giden zurna, hamama giden kurna beğenmez

*

Gelin at'da kıseti yad'da

*

Düğün evini bilmez, çanak çölmek taşır

*

Gelin erçek, her dediği gerçek

*

Kaynana yılan her dediği yalan

*

Gelin donu ile kadın olunmaz

*

Yiğidin duldasında yiğit beslenir

*

Muhannedin ne dalı olur ne kanadı

*

Düğün elinen, harman yelinen

*

El ağzına bakan karısını tez boşar

*

Odunun iyisi meşe, evin iyisi köşe, karının iyisi Ayşe

*

Oğul benim bircüğüm, gayet yandı yürecüğüm

*

Oynar oynar fistan oynar

Fistan altı gasten oynar

Düğünlerde aslan oynar

*

Biner atın aruğuna

Gider yolun doruğuna

Bak şu güveyin saruğuna

Onlar erer muradına...

Düğün dernek kız evinde başladı, bir hafta sürdü:

Değirmen değirmene karşı
Dolup taşı düğün aş
Bağlandı gelinin baş
Gelinim kınan kutlu olsun
Bunda dirliğin tatlı olsun

Diye türküler çağırırdı. “Düğüne giden öğündü, evde kalan döğündü”
sonunda kız, “ kınayı tasda, anayı yasda koyup” oğlan evine uçtu.

Anam beni nazlı nazlı büyüttü
Verdi oğluna beni unuttu

İçeri girsem evim değil
Dışarı çıksam köyüm değil
El oğlu benim emmim değil

Diye içinde düğümlenen hasretin acısını,çok geçmeden unuttu:

El oğlunun sedası beni uyuttu

diye ana-baba hasreti mutluluğa dönüşüp,tabiatın kurduğu düzen
devam dedip gidecektir...

Gelin-kız değişmesi:

Bir gelinin bir gızınan cengi var
Bilemedim hangısının dengi var
O gızda çiftte sürmeli süngü var
Çeker süngüsünü yare saldırır

Gelin Derki:

Hurilerden huriyem
Bağdat gibi goç yiğidin yariyem

İlk baharda oğul vermişim arıya
Petek petek bal yaparım satarım

Kız Da Derki:

Havalara ağırım
Gonca gül gibi boynum eğirim
Gudnu gumaş al enteri geyerim
Eteğim dolusu goncam var benim

Gelin Derki:

Ben yaylama göçerim
Pınarlardan soğuk sular içerim
Yedi yıldır oğul vermişim arıya
Koğanım dolusu balım var benim

Kız Da Derki:

Ben yaylamı yayladım
Endim enginlere seyran eyledim
İşde gelin bunda yalan söyledin
Bozulmuş kovanda sırlı bal mı olur

Gelin Derki:

Benim altın başım var
Ela göz üstünde hilal gaşım var
Gız git senin bir gecelik işin var
Zabahısı kervan geçer yol olur

Kız Da Derki:

Bizim ile rahmet yağmamı
Beni gören yiğit boynun eymemi
O bir gece bin geceye deymemi
Gız olanlar nergiz verir gül alır

12- Sağdıç ve Soldıç: Sağdıç, gelin göçmesi sırasında gelin ata bindikten sonra kurulan atlı düğün alayını yönetir. Gelin evden Çıkınca düğün alayı obanın mezarlığına gider. Mezarlık çevresinde bir kez dönülür. Daha sonra çevrede gezilir. Gezinti sırasında çeşitli eğlenceler yapılır. Obanın alanında cirit oynanır. Gelin ve yengeler de bu oyunu seyrederler. Oyun bitince Düğün alayı sağdıcin yönlendirmesiyle çadıra doğru yürümeye başlar.

Güveyin evine yaklaşıldığında gençler gerilmiş bir urganla Düğün alayının önünü keserler. Sağdıç hediye verir. Alaya yol verilir. Verilen hediyeler tavuk, mendil, kese vb. şeylerdir. Gelin güveyin çadırına girdikten sonra güveyin eşyalarından bir şey çalmak adettir. Sağdıç alay ve düğünün disiplinli geçmesini sağlar. Sağdıçlar genellikle obanın en kabadayısıdır. Sağdıçlar evli erkeklerden seçilir. Solduç ise güveyinin kılavuzudur. Güveyiye öğüt veren ona yardımcı olan kişidir.

13- Gerdek Gecesi: Gelinin getirildiği günün akşamı arkadaşları güveye törenle elbise giydirirler. Fakat güveyin giydiği elbisenin hiçbir düğmesi iliklenmez. Düğümelerin iliklenmemesinin temas kudretini bağladığına inanılır. Güveyi yaşlı bir adamın evine götürürler. Güveyle sohbet edilir. Güvey izin almadan yerinden kalkmaz, Gülemez söz söyleyemez. Güveye gerdekle ilgili bilgiler verilir. Yatsı namazından önce güveyi arkadaşları evine götürür. Güvey kapının önünde düğünde bayrak taşıyan bayrak taşıyan bayraktarla yenge alayı tarafından karşılanır. Evin giriş kapısı önünde hoca dua okuduktan sonra arkadaşları damadın sırtına yumruk vurarak damadı eve sokarlar. Evde bayraktar yengeden başka kimse kalmaz. Ertesi gün kızın yatak çarşafı meydana konularak herkese gösterilir. Cuma günü yapılan bu törenin adına "Baş Bağlama günü" denir. Düğünün ertesi günü yapılan paça adeti yörüklerde Cumartesi günü yapılır. Ve buna kekil adı verilir. Kekil günü yalnız kadınların günüdür. O gün başka obalardanda bir çok kadın gelir ve akşama kadar türküler söylenerek tefler çalınır. kekil gününe çarşaf gününde denir.

14- Bir Yörük Beyi İle Yaptığım Konuşma: Antalyadaki Sarıkeçililerde yapılan evlilikle ilgili derlemelerimizin pek çok soruya cevap verebilecek durumda nedeniyle yorumdan ziyade derlemelerin sunulmasını yararlı görüyorum.

Sarıkeçili İbrahim karadayıya soruyoruz?

“Düğünleriniz nasıl ve ne zaman oluyor? Evlenenler birliktemi yaşar?”

- Evlenenler ailenin durumuna göre birlikte yaşar veya ayrı bir çadıra yerleşirler. Evlilikler genellikle kız kaçırma şeklinde ve anlaşarak olur. Pek düğün olmaz. Olursa da bir köy yakınında yapılır. Kız kaçırma yine sarıkeçililer arasında olur ve dışarıdan evlilik olmaz.

Sarıkeçili Hacı Ali Atar’ la konuşuyoruz:

Evlilikte başlık alırmısınız? Alırsanız bunlar ne çeşit şeylerdir?

Düğün için kız tarafı başlık alır. Başlık deve ve keçi olduğu gibi kısmen altın ve nakit para da olabilir.

Düğün yaparmısınız?

-Hiç düğün yapmayız. Elin memleketinde nasıl düğün yapabiliriz. Kız ile oğlan birbirini kandırarak kaçırıp gider.

-Yani büyüklerden gelip kız isteyerek söz kesilmesi, sonrada düğün yapılması olmaz mı.

-Olmaz

-Peki istense verilmez mi?

-Verilmez bizde usul böyle

-Ciddi misin?

-Vallaha böyledir. Bizde kız isteyerek verilmez. Hep kaçırlılar.

-Hemen barışır mısınız bari?

- Barışmayız.

-Siz yengeyi kaçırdınız mı?

- Yalnız ben kaçırmadım, düğünle aldım.

- Demekki düğün oluyor. Nasıl düğün yaptınız?

- Anasına babasına dünür gönderdik. Nişan taktık.

- Nişanlık ne kadar sürer?

- 2,3 ay; 5 ay

- Düğün işlemi nasıl olur?

-Köyün birine varınca, muhtardan izin alınır. Hocası bulunur, köylüleri davet ederiz, davar kesilir. Bir gün, iki gün, bizim zamanımızda üç gün düğün olurdu şimdi bir günde bitiyor.

- Başlık adeti var mı?

- Var

- Ne kadar olur?

- Duruma göre değişir.

- Yeni evlilere hediye verilir mi?

- Daha çok davar verilir. 10-15 herkes durumuna göre davar verir.Yeni evlinin de sürüsü bu şekilde tamamlanır.
- Düğünde takı adedi var mı?
- Altın takılır.
- Kızınızı everirken baba olarak bir şey verirmisiniz?
- Nemiz var ki ne verelim.Üç- beş davar verimiz ancak, başka bir şey veremeyiz

73 yaşındaki sarıkeçili Duran Etki ile Korkutelinin yeşilyayladaki evinde görüşüyoruz.Evde yakın akrabalarda var:İlk sorumuz Mehmet Avcıya:

- Sarıkeçililer dışında kız alıp veriyor musunuz.
- Verimiz değişti bu durumlar.
- Eskiden de böyle miydi?
- Eskiden nesil ararlardı. "Neslimizden" bulalım derlerdi.
- Duran emmi sen nasıl evlendin?
- Düğünü nasıl yaptınız?
- Yoksa kaçırdın mı?
- Kaçırdım
- Anlat bakalım!O zamanlar yaşın kaçtı?
- 25-26 filan varmıştı.Ben askerdeyken nişanı koymuş peder rahmetlik. Baharın düğün yapacağız. Bizim kaynana rahmetlik güze bıraktı. "olmaz" dediler. " Biz yaylaya göçeceğiz" Dediler.Ne yapalım!..Kız da gönüllü ya...
- Yengem rahmetlik var idi.Habar göndermiş, böyle böyle diye. Kızın gönlü var gelecek.Onlarda bize düğürlük yaptılar.Benim kız kardeşim var onu istediler,yani değiş tokuş yapmak istediler, rahmetlikler hep öldüler ya Allah rahmet eyleye. Anam rahmetlik de değiş tokuşu sevmeydi, " yaramaz" dedi. " bir tarafa yıkım olur" dedi rahmetlik. Eee, bunu ne yapmak lazım. Anam kızı vermeyince bu sefer bizim kaynana rahmetlik darıldı. Kızı aldığıyla yaylaya gitti. Ne yapmak lazım? Kızda gönüllü ya!..Ben dedim bunu götürürüm.Göreceğim yerlerle görüştüm, yengem rahmetlikde "tamam" dedi, "sen gel".Neyise bunlarında sözüm yabana bir ala köpekleri var adına "vali"derler.Hakkat bizim vali,nişanda bir iki kat çamaşır filan alındıydı ya,o çamaşırları da yıkamışlar evin beri yüzüne sermişler.sözüm yabana,o vali de çamaşırların başında yatıyor.Evin böyle annacına çıkıyorum,kıza gözükeceğim,işaret vereceğim kızla anasıda davar gaşlamaya gitmişler.Gaş denildi mi

200-250 davar ağıl gibi bir yere toplanır burada sağılır.Neyse bunlar davarı gaşlamaya başlayınca baktım bizim bu baldız yok.Annesi de çıkmadı. Ben de yengem rahmetliğin yanına vardım geldim. Ulan dedim kızlar bu yana giderler dedim.benim durduğum yer de yolun üstü. Bunlar dayımgilden yazıdan gelirlerse beni görürler,yanı başımda kaya var,kayaya çıkıverdim bu anasıyla ikisi "bıdı bıdır" konuşarak geliyorlar.Oraya varınca benim geldiğimi bilmişler. Ayağında asker potini var. Ondan bilmişler. Ben ozaman kuş gibi bişeyim.Bir metireyi,iki metireyi sıçıradım mı çıkarım,bu şekilde atak idim. Sıçıradım, kayayı dolandım,mevziye yattım.Bunlar eve geçtiler, hayvan sağıldı.Davarı sürdüler,davar gitti.Kaynanada eline bir kirmen almış davarın peşine düştü.Bizim ki de anasını takip ediyor izi görüp bilmiş.Günde aşıp gider.Bir daha baktım bu (kız) partadah çıktı çadırdan.Yüzünü bir sildi. Yürüdü.Elimde ayna var.Aynayla bir parola yaptım.Durakladı bu (kız),kadın değil mi pavy boşaldı.Bu sefer yürürken canı kesildi.Ben dedim ki "kız ne korkuyon,Alah var yörü" bu şimdi,ayağında da uzun çorap var.Çorabın ipi çözülmüş.Bacağına dolaşmış,düştü.Köpeği dinlemedim gayrı hemen bunun yanına indim, bir teselli ettik, "heç korma"dedim.

Gayrı biz oradan hemen yüz aşşağı eğildik.Zaten gün aştı.Orman olduğumuz yer.Ardıcın arasına karıştık.Gece,doğru kız gardaşın vardı.yenisu-da yatsı namazında oraya vardık.Arkamıza düşmüşler.

"Kaçak şeyi vursak bari,ötekini tutamayız ya" demişler.

-Sonradan düğn ettiniz mi?

-Kaçana düğn mü olur!...Yaz gelince Toros Dağı'nın bu yanında kaynanamın yanına gittim,kaynanamın kayınpederin elini öptüm,Dayım var idi.

-Geline neler aldın?

-Bir şey almadım,ne alacağım da...

-Emine teyze senin düğünün atla mı oldu?Bir de senden dinleyelim (kadın anlatmak istemiyor,kocasını anlatıyor.)

-Beş sene istedik biz bunu.Babam istiyor,ben vazgeçelim diyorum.Babam "bekleyecek,on sene de olsa beklecek,bundan başkasını eve gatmam,kendi neslimden alacam"diyor.

Nihayet babam beni "netice al,gel" deyi yolladı.Hatta "hiç edemezsen örtüsünü al gel,yeter".Dedi.(Bu arada söze karışanlar,o zamanlar kızın oğlanı beğenmediğini, "karaca bir şey" diye küçümsediğini söylüyorlar

- Ben omuzum mavzerli gettim.Kaç gün yattım oralarda. Bunun örtüsünü alacam diye
 - Vali gene var buların. Yalnız ben valinin gönlünü ettim.Pınarın kenarına ormandaki dallardan bir “küme” yaptım. Bunların gelini de Vali’yle suya geldi.Dönerken Vali benim kokumu aldı. Bana doğru gelirken hemen ekmek çıkını açıp ekmek attım. Hiç bir şey yapmadı.Kuyruğunu sallayıp yedi.Neyse böyle uğraşırken bir gün haber gönderdim. “ pınara bi çıksın” dedim. Çıktı hakkatan da. Amma bunun abisi var, Musa, o davar gütmeden geliverdi.O olunca kaçırmak olmazdı, Musa’nın yanına geçiverdim. Selamlaştık.
 - Ne böyle erken?dedi.
 - Erken çıkmışım dedim.Burdan çıkılır da ta Diktaş a erken varılır mı? Bildi tabi akşamı orda geçirdiğimi. Ben de bir inde yattım ki soğukta, deme gitsin.Havada hafif yağıyordu. Musa tüfeğini de bana verdi ve beni eve götürdü. Eve vardık. İyi karşıladılar. O akşam orda kaldım. Bunun bir ufağı kız var, bizim ufak baldız, o ikimizi anlaştırıveriyor. Baktım baya gönüllüler gayrı. Neyse bir sene daha ya beklemedik. Babam Turan bacanağı dünürcü gönderdi. Bacanak kızı evine almış gelmiş. Bize de haber salmış “ hazırlansın, muaneyeye gidecez” diye.
- Ertesi gün gettik. Muane olduk, resmi nikah yapıldı.Döndük geldik. Düğünü gün verildi. Tam bir hafta düğün oldu. Ben bir hafta attan hiç inmedim. Otaköydeki Abdallardan çalgıcı getirdik. Burda 3-5 gün düğün oldu. Sonra develerle atlarla kızı getirmeye gittiler. Atlar kızı, develer eşyasını getirecek. Bunlar yörük çuvalı, kilim, seccade, asbab çuvalı (Çeyiz sandığı yerine) vb. şeylerdi.O zaman gelin almaya damatla, kaynana gitmezdi. Bizim gelin alayı çok şenlikliydi. Yolda kar yağmış. Bir mağaraya girmişler. 10-15 davar kesip yemiş, içmişler. Çalıp oynamışlar. Güreş tutmuşlar.İkindiye doğruydu. Göç gibi geldiler.
- Düğünde özel giysi giyilir miydi? Ne kadar altın takılırdı?
 - O zamanlar gelinlik yoktu. Al fistan varıdı. Onu giyerdik.Altın nikahtan sonra hemen takılırdı. Bana bir beşibirlik, dört gramaça iki de mahmudiye taktılardı.
 - Bir gün, göçünü yükletip bir başka mekana göçmek üzere hareket eden deve katarının sonunu bekliyorum:
 - Deve katarında en sona kalmış bir kız hem yürüyor hemde elinde ekmek yiyor. Beni görünce lokmasını ağzına, ekmeğini avucuna

sakladı; kafasını öne eğdi. Kuru lokma ağzından gitmiyor, bu besbelli. Sarıkeçili kadını, genç kızı, genç erkek ve daha küçükleri hepsi son derece utangaç. Ben kızı konuşturmak istiyorum:

- Gene yolculuk başladı? Dedim.
- Gene yolculuk başladı, dedi.
- Kızın ardından bir genç erkek geliyor. Ona soruyorum:
- Adın neydi senin ?
- İbrahim.
- Soyadın?
- Gök.
- Sen evlimisin İbrahim?
- Bekar.
- Niye bekar kaldın ya?
- Askerlik var.
- Askere gitmeden olmaz mı? Birini kaçır yahu!..
- Kadirlik olur.
- Kıza mı kadirlik olur?. Gözüne kestirdiğin biri var mı?
- Olsa nöreceğiz?
- Olsun canım bir şey olmaz bekler yolunu.
- Allah, Allah!!..
- Peki askerlik ne zaman? Kaç sene var, biraz geç kalmışsın herhalde?
- Mart'ta giderik Çok geç kaldık.
- Gel otur şöyle yanıma. Daha öbürlerini beklemiyecek misiniz? Veliyi beklersin herhalde..Otur biraz konuşalım. Bu evlilik işleri nasıl oluyor?Gençlerin arasında, onu bana bir anlatsana? Gençler kızı nasıl beğeniyor? Anasına, babasına haber veriyor, onlar mı istiyor?
- Kızla oğlan anlaşıyor, alıyor kaçıyor.
- Düğünde neler yapıyorsunuz?
- Oyun çalgı..
- Özel bir ekip mi getiriyorsunuz?
- Öyle oluyor.
- Kendinizden çalan, söyleyen yokmu?
- Var; çalan da var, söyleyen de var.
- Hadi diyelim bir genç, kız kaçırdı, ev kuracak; devesi olacak, davarı olacak, bunları nasıl temin edecek? Çalışmayla olmaz bunlar.

- Çalışmayla olmaz mutlak.
- Peki nasıl oluyor.
- Zengine giden zengin olacak. Fakire giden fakir halli olacak, zengine giden zengin olur çile çekmez.
- Demek istediğim şu. Kızı kaçıncı babası, annesi kendisine biraz mal veriyor mu?
- Veriyor, yardım yaparlar.
- Kaçırıldı diye küslük falan olmaz mı?
- Olmaz.
- Yani kızımı kaçırdı diye kahırlanma olmaz mı?
- Olmaz, olmaz.
- Kötü şeyler, tecavüz hadisesi falan olur mu?
- Olmaz.
- Peki öyle bir şey olsa cezası nedir
- Valla cezasını çekecek tabi.
- Ne gibi bir ceza verirler, Daha önce hiç böyle bir olay görüldü mü?
- Duymadık,hiç duymadık.

15- Musiki aletleri/ Çalgılar

- Yörük Kemençesi:Yörük kemençesine “tırnak kemane” de denir.Yaylı çalgı olup üç tellidir.Dut çam ardıç ağaçlarından yapılır.Ancak en iyi kemençe dut ağacından yapılır. Uzunluğu 40 ile 45 cm. arasında değişir. Göğüs genişliği ise 10-15cm. arasında değişir Yarım armudi gövdeli,çıkıntılı dipli,sivri kemer şeklinde başlıklıdır.
- Düdük:Antalya yörüklerinin en yaygın kullandıkları çalgılardandır.Düdükler kargı veya kartal kanadından yapılır.Nefesli bir çalgıdır.Kargıdan yapılan düdük, 25,30cm. uzunluğunda 1,5cm.çapındadır. Ön kısmında beş parmak delikli, arka kısmında da bir parmak delikli olduğu gibi, ön kısım sekiz,arka kısım bir delikli olanlar olup, delik genişliğinin çapı ise yaklaşık 0,5cm. dir. Arka delik en üst delikten yaklaşık yarım santimetre kadar yukardadır.Deliklerin olmadığı üst kısım, ağız kısmıdır.Kargının alt kısmı boğumlu olup, boğum içten üsteki deliklerin genişliğinde delinir.
- Kaval:Yörükler kaval’a “koval” derler. Dört parçadır. Yünden örülmüş kılıf, ağaç muhafaza, kaval ve ağaç harbi.Yabani armut

veya erik ağacından yapılır.uzunluğu 75-80cm.arasında değişir.Ağız çapı yaklaşık 2cm dir.

- Kılıf: Yatık dar ve geniş yolludur.Bazı yollar üzerinde menekşe motifleri vardır.Renkleri;koyu kahve,kahve,beyaz,kırmızı,turuncudur.Kılıfın iki ucuna bir askı ipi bağlanır.
- Ağaç Harbi:Harbiye çubukta denir.İnce uzun olup,ucu deliklidir.Ucuna keçi kılı veya bez geçirilip,bağlanır.Keçi kılı ve keçi tereyağı ile yağlanır.Yağlı harbi kavalın içine sık sık sokularak kavalın temizlenmesi,yağlanması sağlanır.
- Ağaç Muhafaza:Kavalın içine konduğu,bir ağaç muhafazadır.İçi oyulmuş iki ayrı simetrik ağaç birbirine yay veya telle bağlanır.O-yuk kısma kaval yerleştirilir.

16-Dengesiz Evlilikler Ve Sorunlar:Kız ve oğlan ailelerinin,çoğunlukla kendi başlarına karar vererek,evlatlarını dengesiz evliliğe zorlamaları çoğu zaman aile facialarına sebep olmuştur.Birbirini görmeden,bir takım menfaatler yüzünden kurulan yuvalar,evliliğin temel yapısında çöküntüler meydana gelmesinde yol açmıştır. "Nikahta keramet vardır"ınancına rağmen...

Özellikle miras meselesi,kızın yabancıya gitmemesi tarlada tonçda çalıştırma gibi menfaatlere dayalı yakın akrabalar arasında yaş farkına bakılmadan oluşturulan evlilikler,bir yandan doğacak çocukların bedeni sakatlıklarına ve pisikopat olmalarına sebep olduğu gibi,çoğunlukla yuvanın çabuk yıkılmasına,hatta facialara yol açan olaylarla sonuçlandığı çok görülmüştür.Bu gibi olaylara uygun türküler,ağıtlar yakılmıştır.Kendinden çok yaşlı bir adama zorla verilen körpe bir yavrunun ağızından yakılan şu türküye bakınız:

Ham meyvaydım kopardılar dalımdan
Ayırdılar beni nazlı yarım
Eğer yarım tutmaz ise salım'dan
Onun için açık gider gözlerim

Körpe yaşında,kendisinden çok yaşlı biri ile evlendirilen geç kızın canına kıyması üzerine yakılmış bir türküdür.Yaşlı bir adama verilen bir geç kızın türküsünde şöyledir:

Gocadama yatak serdim gül gibi
Atladıda geçiverdi kör gibi
Zabah baktım eşeyvermiş göl gibi
Anam beni güldürmedi gülmesin
Benden başka evlat yüzü görmesin

Gocadamın merdivanden inişi
Ahlayı puflayı görür her işi
Baklava yirken fırladı ön dişi

Hey bacılar buna can mı dayanır
Akşam yatar kuşluk vakti uyanır

Gocadamın don bay gibi yatışı
Goyun köpeğine benzer bakışı
Ergen gibi göremeyor her işi

Ben gül idim eskimişe verdiler
Hem verdiler hem münasip gördüler

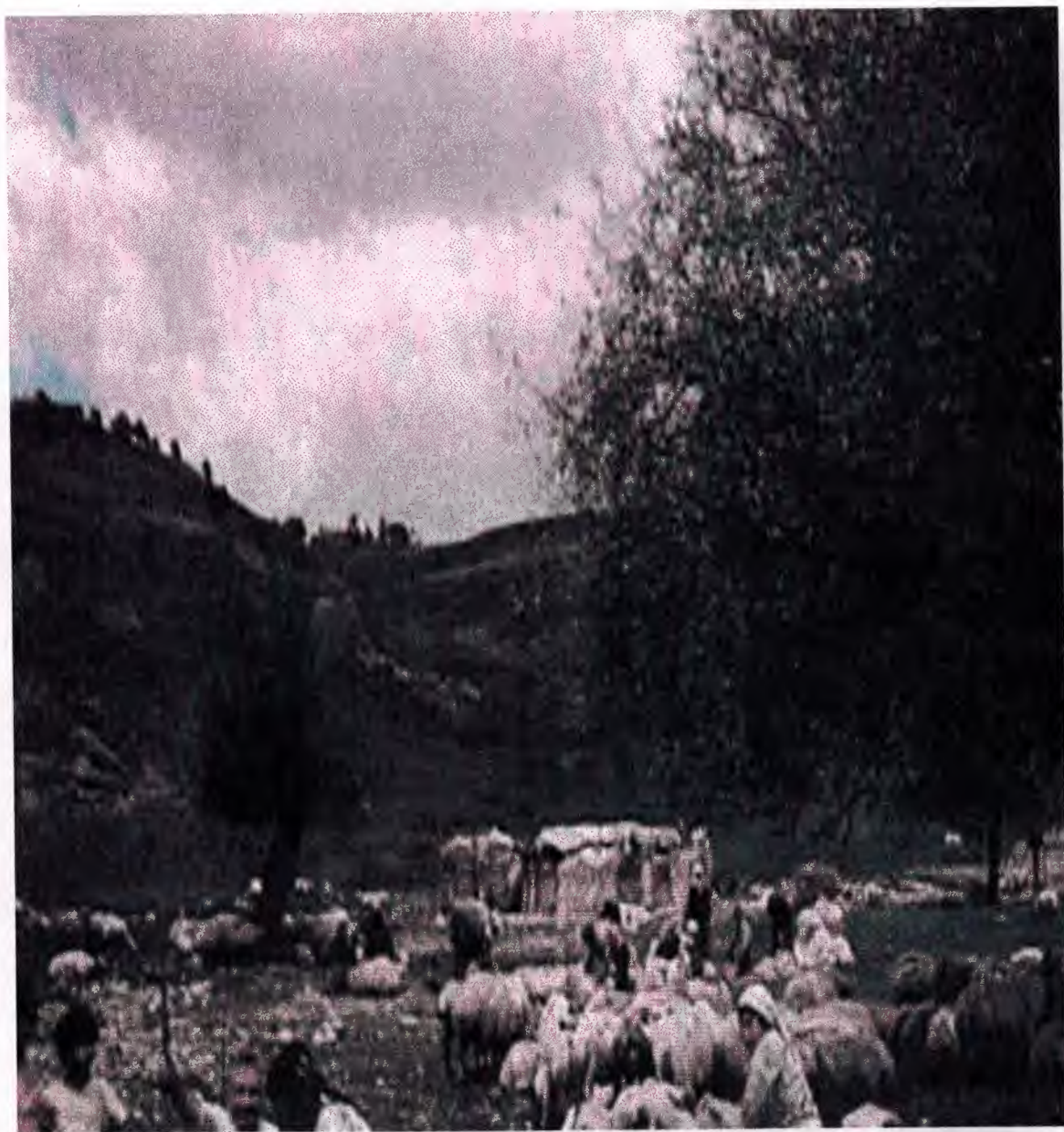
Gocadamın sakalını yoldursam
Yoldursan da kıl torbaya doldursam
Gocadamı delikanlıya döndürsem

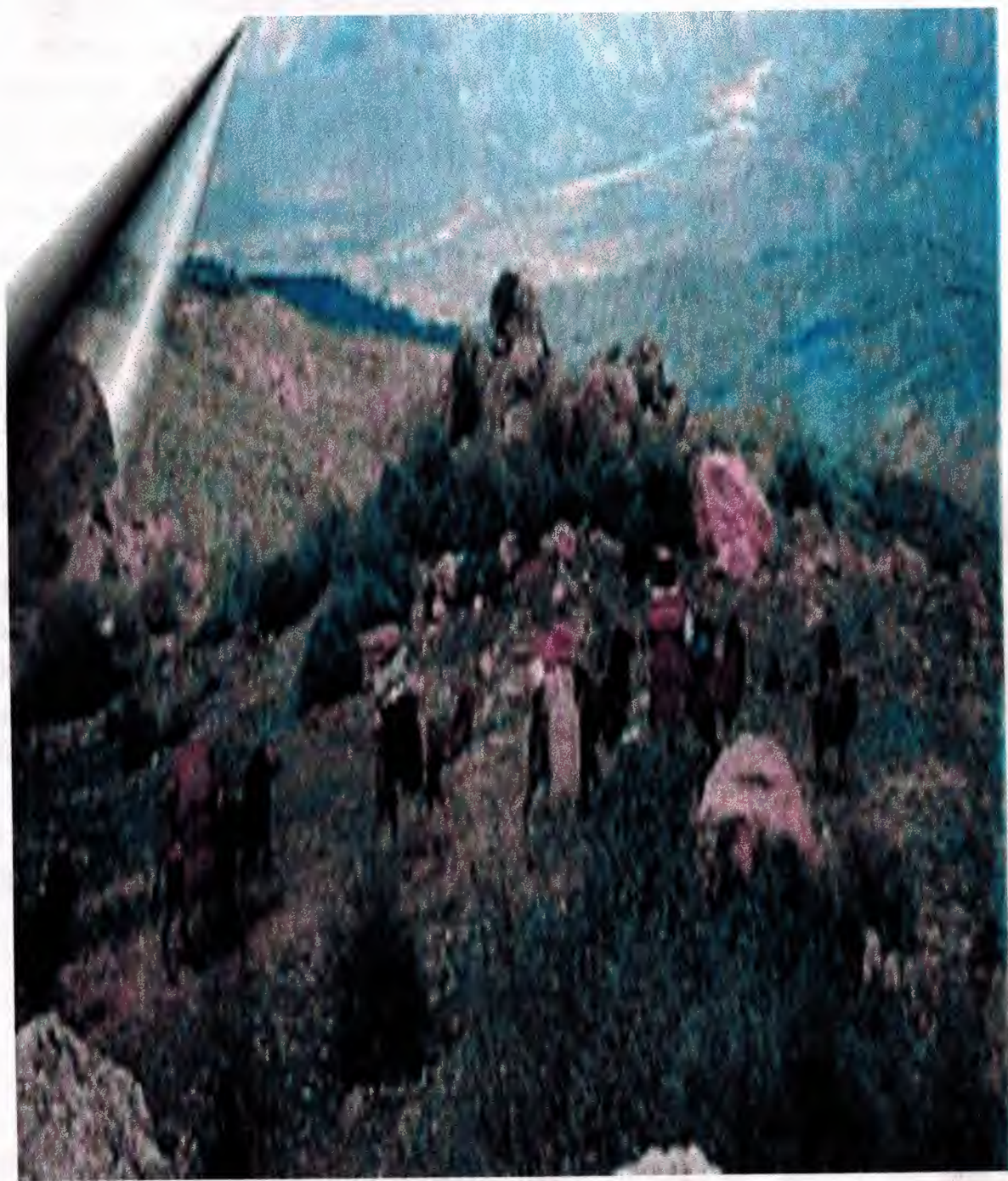
Anam beni güldürmedi gülmesin
Benden başka evlat yüzü görmesin

Gocadamın üç kızı var ben gibi
Bir oğlu var daldan kopmuş gül gibi
Beni ona verivermişler kör gibi

Sürttüne sürttüne geldi bir koca
Goynuna girmeden ısıdı baca

Gocadama kutnu entari uymamış
Uymuş emme deliganlıya dönmemiş
Neyleyeyim yar gadrini bilmemiş





SON SÖZ

Düğünlerimiz, Türk milli kültürünü yansıtan en güzel örneklerdir. Kuşkusuz milli kültürümüzde değişmeler olmaktadır. Bu değişmeler, düğünlerimize de yansımaktadır. Sanayileşme ve kentleşme sürecinde bu değişmeler düğünlerimizi de etkilemektedir. Bu konudaki en belirgin değişme, salon düğünlerinin yaygınlaşmasıdır. Salon düğünleri artık köylerimize kadar girmektedir. Kaçınılmaz olan bu değişmeler içerisinde vatandaşlarımız, düğün geleneklerinin özünü kaybolmasına dikkat etmelidirler. Bu özde geleneksel, milli eğlence türlerinin korunması olmalıdır. Bu arada konukseverlik, yardımlaşma, komşuluk, dayanışma, akrabalık, davranışlarda ölçülülük gibi değerlerin sürdürülmesi de bu çerçevede göz önünde bulundurulmalıdır. Kültürümüzde evlilik, başlangıçta da belirttiğimiz gibi sadece iki ailenin arasında olmaktadır. Akrabaların oluşması ve komşuluk ilişkileri ile bütünleşmiş bir toplumsallık, düğün ve evlenme kültürümüzün özüdür. İşte dayanışmanın sağladığı bu tür bir toplumsallık anlayışının, bireyselliğin önüne geçmemesine özen gösterilmelidir. Bu temennimiz doğal değişmelere müdahale biçiminde değerlendirilmemelidir. Yani Bu doğal değişim bireyselliğin egemen olması biçiminde ise, ki şu anda öyle olduğu anlaşıyor bu durum toplumları yabancılaştırmaya götürmektedir.

*Bu tezin hazırlanmasında emeği geçen arkadaşlarıma ve başından itibaren yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç.Dr.Habib Derzinevesi'ye teşekkür ediyorum.

Süleyman Öz.

• Derlendiği yer:Antalya
Derleme Tarihi:Haziran 2002

- Kaynak Kişiler:
- Yusuf kara,1957 doğumlu,okur-yazar değil,Köseler köyü-Korkuteli.
- Hüseyin Can,19655 doğumlu,ilkokul mezunu,(köy muhtarı)Leylek köyü.Korkuteli
- Mehmet Yüncü,1944 doğumlu,ilkokul mezunu,Yaka köyü,Korkuteli
- Zeynep Zeytinoğlu,1968 doğumlu,üniversite mezunu,Töngüşlü köyü-Serik.
- Mehmet bozkurt,1950 doğumlu,Edebiyat öğretmeni,Korkuteli
- Leyla Akbaş,1953 doğumlu,Doktor,Gazipaşa
- Bekir Kumbul1949 doğumlu,Belediye Başkanı,Antalya Merkez
- Hasan Turanoğulları,1948 doğumlu,Mühendis,Manavgat
- Faik Altun 1945 doğumlu,Eski Milletvekili,Burdur.
- Bahattin Güney,1940 doğumlu,Antalya Eski Valisi
- Mesut Yıldırımlar,1974 doğumlu,ünivesite mezunu,Korkuteli
- Mehmet Öz,1950 doğumlu,üniversite mezunu,Korkuteli.
- Duygu Öz, 1967 doğumlu,Avukat,Antalya.
- Asuman Cilde,1943,doğmlu,Doktor,Antalya

Kaynak Kitaplar:

- Balaban,Ali Rıza: Gelenek, Töre ve Törenler, İzmir,1933,Betim Yay.
- Antalya il yıllığı;Ankara-1967.
- Mustafa Gürdal,Antalya Yörükleri,Ankara,1976
- Musa Seyirci,Alanya Çevresinde Yaşayan Bahşiş Yörükleri,Kültür ve Sanat Dergisi,sayı:25, Mart 1996,40-43.
- İbrahim Göçen,Yörük ve Türkmenler,İstanbul 1946,s.95.
- Mehmet Eröz, Yörükler 1991,Ankara.
- Yüksel Kasaptaş,Türkmen Yörükleri Arasında Üç Gün ,Türk Folklor Araştırmaları,sayı:164,İstanbul-1963,s.3006-3010.